

Kniha, ktorá prebúdzá empatiu

Terézia Vorčáková

Terézia Vorčáková: Kniha, ktorá prebúdzá empatiu [A book that awakens empathy]. In: *Ostium*, vol. 18, 2022, no. 2 (book review).

Barbora Hrínová: *Jednorožce*. Bratislava: Aspekt, 2020. 192 s.

„Neprirodzené bolo rovnako osudové ako prirodzené, ale akýmsi negatívnym, neprijateľným spôsobom...“ (s. 119)

Vydavateľstvo Aspekt, ktoré charakterizuje najmä záujem o feministickú a rodovú problematiku, vydalo v roku 2020 debut Barbory Hrínovej *Jednorožce*, ktorý o rok na to získal prestížne ocenenie Anasoft litera. Autorka však na literárnej scéne vôbec nie je nováčikom. Napríklad v súťaži Poviedka je už trojnásobnou finalistkou.

Ako to už pri víťazných tituloch súťaže Anasoft litera býva, vyvolenec vzbudí pozornosť nielen verných čitateľov, ale zvedaví budú aj tí menej zaujatí. Veď právom, takéto ocenenie už niečo znamená a my očakávame, že to bude dobré. Okrem trendových tém, ktoré kniha zachytáva, sa môže pochváliť aj pekným outfitom od grafickej dizajnerky Márie Rojko. I keď konzervatívnejší čitateľ by niektoré témy radšej v knihe nenašiel, všeobecne si odniesla pozitívne reakcie a v mnohom zarezonovala. V čom?

Od pomenovania jednorožého bájneho koňa z mytológie, ktorý symbolizoval v minulosti mužský princíp vytrvalosti a odvahy, cez falický symbol až k duchovnému symbolu panenstva sa význam slova jednorožec od staroveku celkom slušne posunul. V súčasnosti najmä k atypickosti, k niečomu, čo sa vymyká celku, niečomu, čo nezapadá alebo čo je skôr zvláštne, čudácke. Inakosť či atypickosť sa zároveň spájajú aj so zriedkavosťou a výnimočnosťou. Symbol jednorožca sa stal popri symbole dúhy takpovediac emblémom LGBTI komunity po celom svete. Možnože takto mierne rozlúsknutý názov by nám o knihe mohol aj čosi vopred prezradiť.

Osem poviedok Hrínovej debutovej knižky tvorí pestrá paleta príbehov mladých ľudí, zväčša okolo tridsiatky, a reflektuje problémovosť ich životov. Čítajú sa dobre, autorka je vtipná a jej jazyk svieži – neaparazituje na populárnej téme, ale autenticky a nezávisle tvorí jej charakter. Postavy sa kolíšu v rôznych oblastiach. Väčšina z nich nejakým spôsobom vyvoláva u čitateľa empatiu, hoci ony samy žijú v akejsi apatii, lahostajnosti alebo v znečitlivení voči okoliu. Pre nás je to však signál, že príbehy sú o obyčajných ľuďoch a ich (ale aj nám) vlastnej zložitosti. O ľuďoch, ktorých životy sa niečím vymykajú „normálnosti“ – alebo skôr pohľadu na takú tú jednotvárnou normálnosť.

To, čo v knihe jednoznačne dominuje, sú vzťahy. Protagonisti sú v nej zložití alebo sami v sebe zložitost' prežívajúci jedinci. Táto spleť viacrstvosť postáv vytvára prirodzené napätie (nielen, ale aj) vo vzťahoch partnerských alebo skôr v snahe o ich vytváranie. Každá z postáv zažije pomerne dosť na tak malej ploche, zmysel to však akosi dáva. (V) človeku sa toho predsa len udeje...

Napriek tomu poviedkam nechýba špecifikum. Napríklad hrdinka prvej poviedky *Saturnov návrat* Romana prežíva problémy s usadením sa, s ukotvením sa v živote. V práci a aj vo vzťahoch túži po stabilite, no niekde to jednoducho viazne. Partnerský vzťah pre ňu však nie je gro, dokáže sa cez rozchod s priateľkou ako tak preniesť. Predsa len tam tú nevyslovenú túžbu cítiť – implicitne, v zozname úloh, ktorý si každý deň odškrtvá a opäť nanovo píše. Obaja protagonisti poviedky *Chémia* majú zase problém prijať sa takí, akí sú. Chlapec s bipolárnou poruchou, dievča bez diagnózy – u oboch však pretrvávajú nedôvera v seba samých, určitá menejcennosť a sústredenosť sa (na ich očami videné) vlastné nedostatky. Mladá žena s jedným menším prsníkom preto „[o]dhalovala už iba svoje neurózy a obavy“ (s. 62); chlapec si logicky odôvodnil situáciu a chápal tých, čo ho zakaždým odmietali.

Topos vzťahov je vo väčšine poviedok posunutý do sféry sociálnych sietí, do ktorých hrdinovia vkladajú svoje, niekedy väčšie – inokedy menšie, očakávania. Buď ide o preexponované vyhľadávanie vzťahov, ako to bolo aj v poviedke *Chémia*, v ktorej „[p]ri Bonyho mene vždy svietila zelená bodka“ (s. 42), alebo ide o vzťahy epizodické, ktorých väzba je skôr jednorazovou záležitosťou, ako napríklad v poviedke *Internations*.

Autorka sa nebojí otvoriť trendovú tému sexuality. Tá je už z názvu jasná a ani nás to priveľmi neprekvapuje. Sústreďí sa na detail, no nechce pôsobiť lacno či klišéovito. Sexuálna stránka postáv je súčasťou ich ľudskej identity. Z príbehov cítiť, že je rovnako dôležitá ako ktorákoľvek iná oblasť a vyžaduje prijatie, ktoré však postava len málokedy naplno dostáva od svojho okolia. Napríklad poviedka *Tesne vedľa* vypovedá príbeh Jakuba, ktorý je homosexuál, no nechce to veľmi priznať pred svojou mamou, ktorá je už aj bez toho vo svojom živote nešťastná a v otázke sexuálnej orientácie konzervatívna; alebo skôr znechutená (?) Hrínová cez postavy reaguje aj na argument neprirodzenosti, akým mnohí nedokážu prekusnúť inú sexuálnu orientáciu, podotýkam, toho druhého. V poviedke *Jednorozce*, ktorá dala knihe jej titul, hlavná hrdinka Tereza pocíti po prvýkrát v živote blízkosť a prepojenie s iným (inou) až pri opačnom pohlaví.

Niekedy to, naopak, ani tak nie je o sexuálnej orientácii, ako o tom nájsť v živote určitý balans. Tereze, no je zjavné, že aj iným postavám, sa darí, slovami jej psychológa, „vykultivovať problém na akomkoľvek základe“ (s. 134). Poviedka *Sladká* vynára túžbu alebo existenčnú potrebu niekam patriť, niekde sa zaradiť a vedieť sa postarať aj o potreby iných – v tomto prípade si overiť danú schopnosť na starostlivosti o psa, ktorá však napokon nie je úspešná. Čitateľ sa vcíti do prežívanej bezradnosti a s postavou akoby ďalej „pokračuje“ aj po skončení rámca príbehu. Nechce ju nechať v štichu. A možno je to také naše ľudské, empatické. A asi je to dobré, že kniha v nás rezonuje a že nás len tak nenecháva na pokoji.

Katedra slovenského jazyka a literatúry
Filozofická fakulta Katolíckej univerzity
Hrabovská cesta 1
034 01 Ružomberok
e-mail: terezia.vorcakova@gmail.com